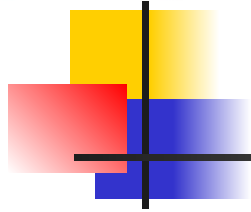

Мікроекономіка

Тема 2 “Теорія граничної корисності і поведінка споживача”

Структура

Бюджетне
обмежен
ня

Бюджетна
множина

Зміна цін і
доходу

Узагальнен
ий вибір

доцент кафедри економічної теорії
Кобець Віталій Миколайович
(kobetz@ukr.net)

Економіко-юридичний факультет

Херсонський державний університет

Економічна раціональність

- **Поведінковий постулат:**
Індивід, який приймає рішення, завжди обирає товар, якому надає найбільшу перевагу з-поміж альтернативних наборів із доступної споживчої множини.
- Щоб змоделювати вибір, необхідно побудувати модель уподобань індивіда, який приймає рішення про свій споживчий вибір.

Споживчий набір

- Споживчий набір – об'єкт споживчого вибору.
- Споживчий набір – повний перелік товарів і послуг, з яких може обирати споживач.
- Має значення, коли, де і за яких обставин здійснюється вибір

Споживчий набір

- Споживчий набір X складається з $x_{1'}$, $x_{2'}$, ..., x_n одиниць товарів і послуг
Для спрощення припустимо – X складається лише з 2-х товарів: $x_{1'}$, $x_{2'}$

Уподобання індивіда

- Порівнюючи 2 різних споживчих набори, А та В:
  - строгі вподобання: А краще, ніж В ($A > B$).
  - слабкі вподобання: А не гірше, ніж В ($A \geq B$).
  - байдужість: А віддається така ж перевага, як В ($A = B$).

Уподобання індивіда

- Строгі, слабкі вподобання і байдужість описують всі можливі види вподобань.
- Зокрема, вони описують **порядкові** відносини; тобто визначають лише **порядок**, в якому наборам віддається перевага.

Аксиоми про споживчі вподобання

- **Повнота:** для будь-яких двох наборів A і B завжди справедливо одне з наступних тверджень:

$$A > B,$$

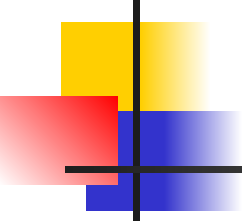
або

$$A < B,$$

або

$$A = B.$$

Аксиоми про споживчі вподобання

- **Рефлексивність:** будь-який набір A завжди не гірше самого себе, тобто
 $A \geq A$.

Аксиоми про споживчі вподобання

- **Транзитивність:** якщо
А віддається перевага над В, і
В віддається перевага над С, то
А віддається перевага над С; тобто:

$$A > B \text{ і } B > C, \text{ то } A > C.$$

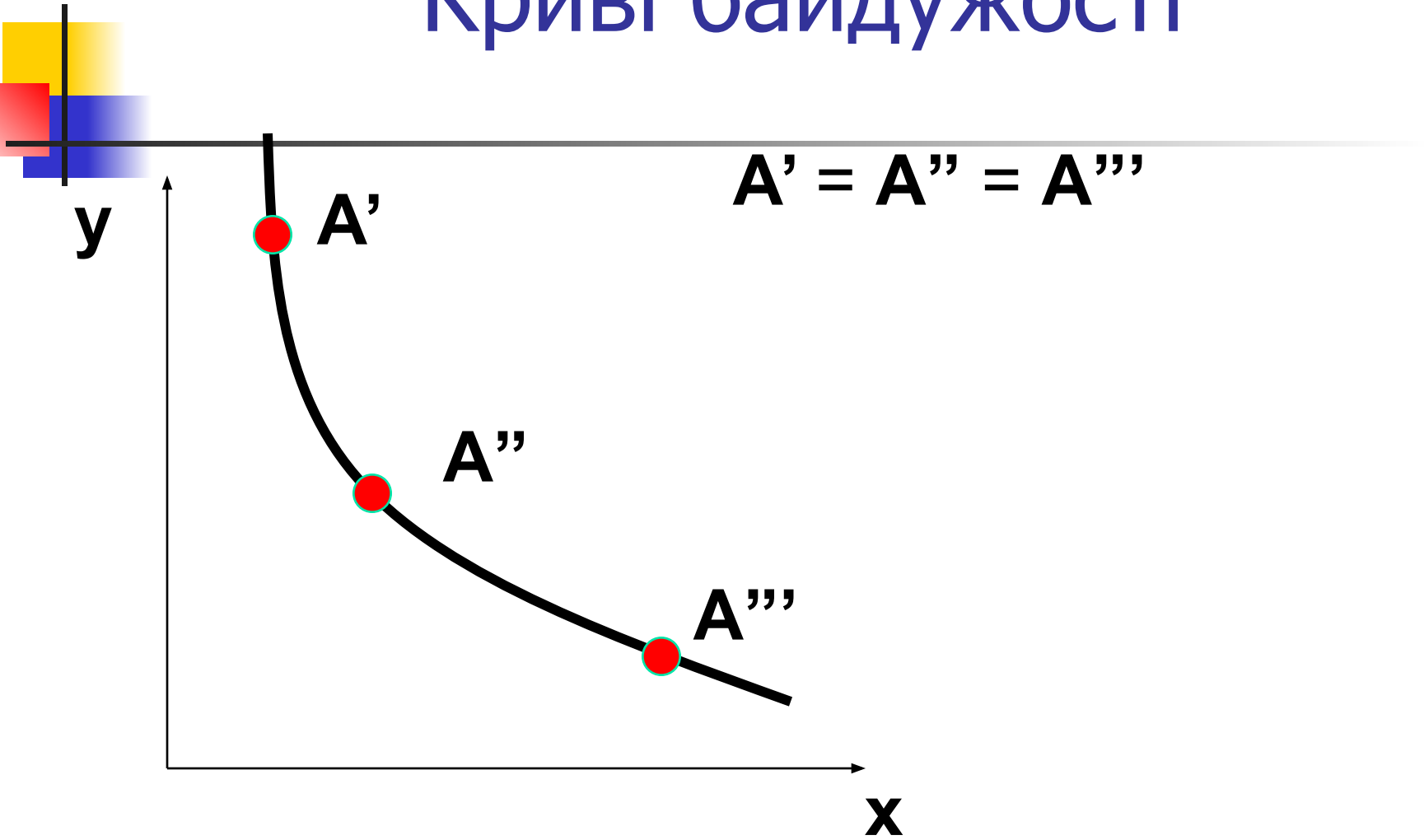

Криві байдужості

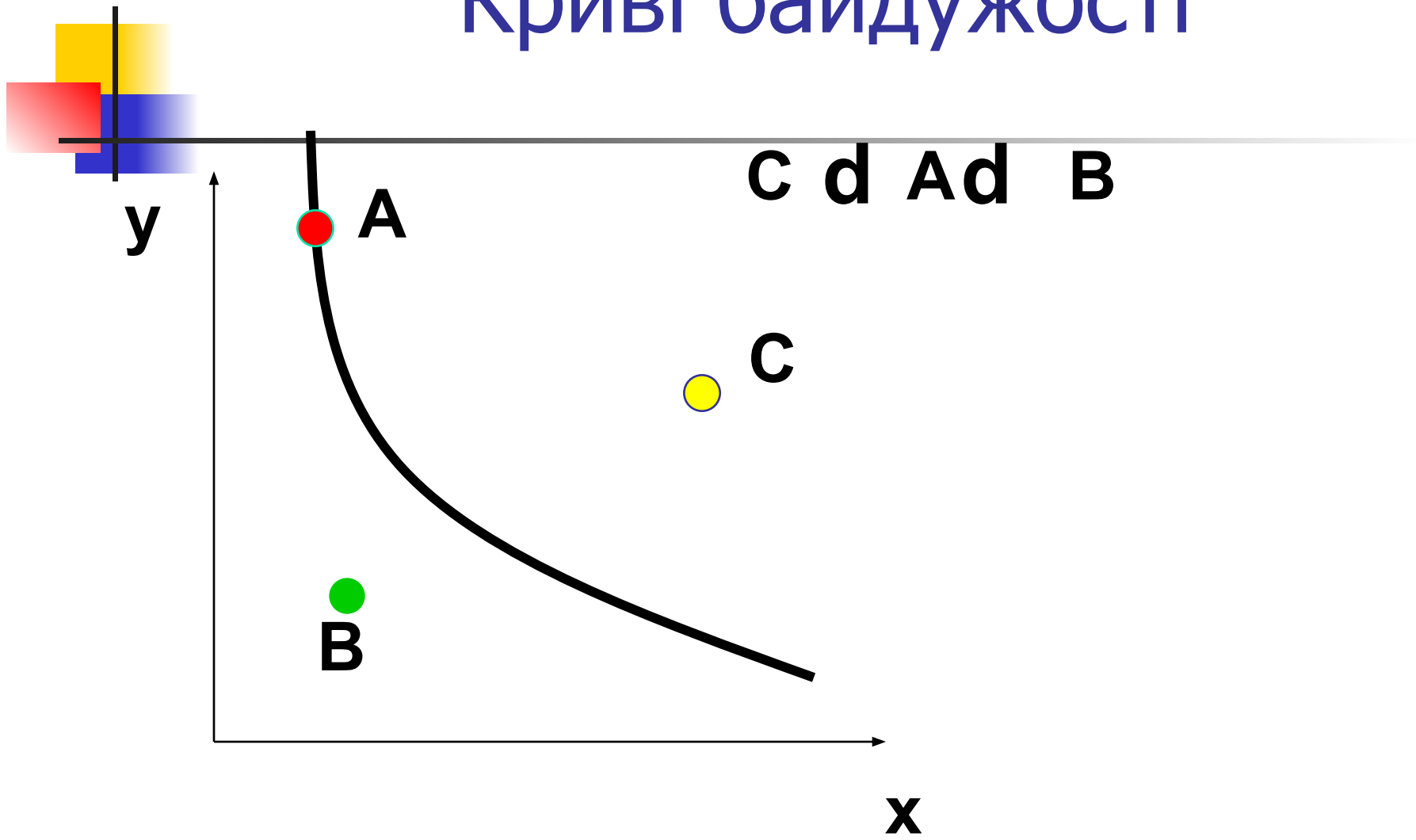

- Візьмемо набір A' . Множина всіх наборів, яким віддається аналогічна перевага, як A' , називається **кривою байдужості, що містить A'** .
- Всі набори, що лежать на одній кривій байдужості, мають однакову корисність.

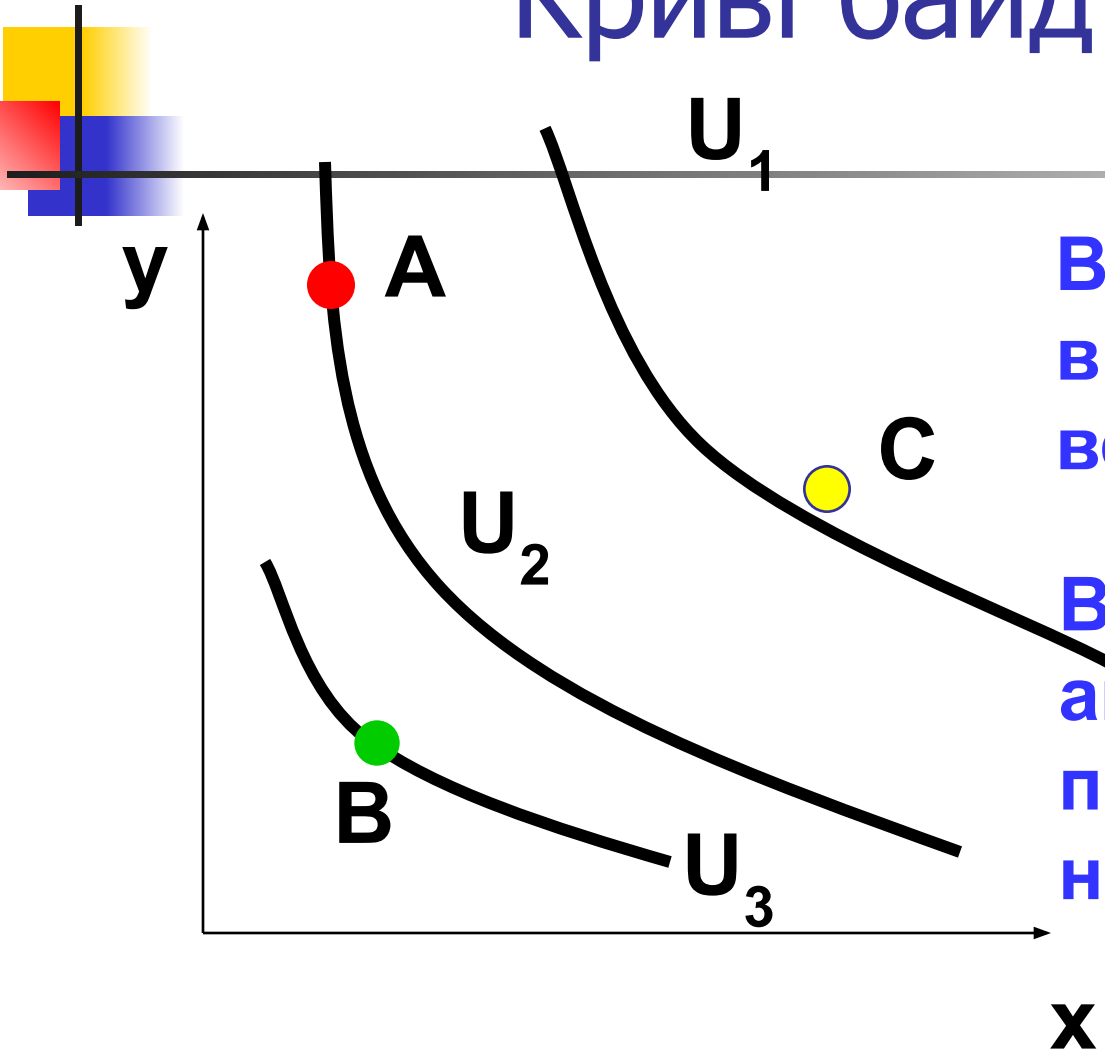
Криві байдужості

Криві байдужості

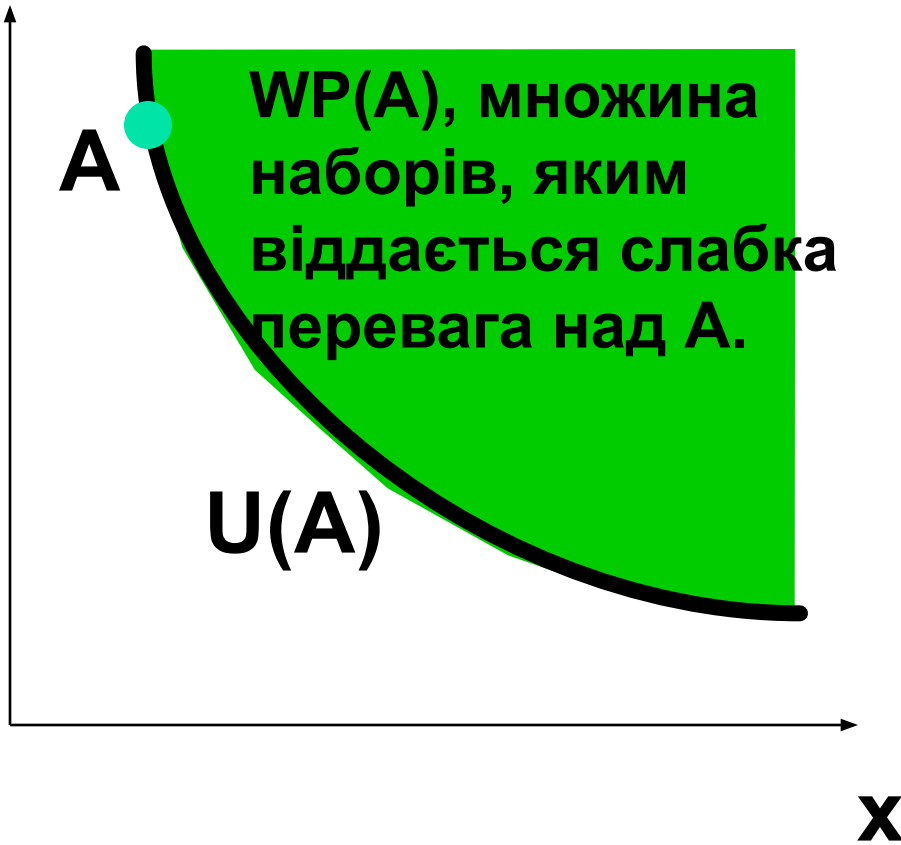
Криві байдужості

Всім наборам на U_1
віддається перевага
всім наборам над U_2 .

Всім наборам на U_2
аге віддається
перевага всім
наборам над U_3 .

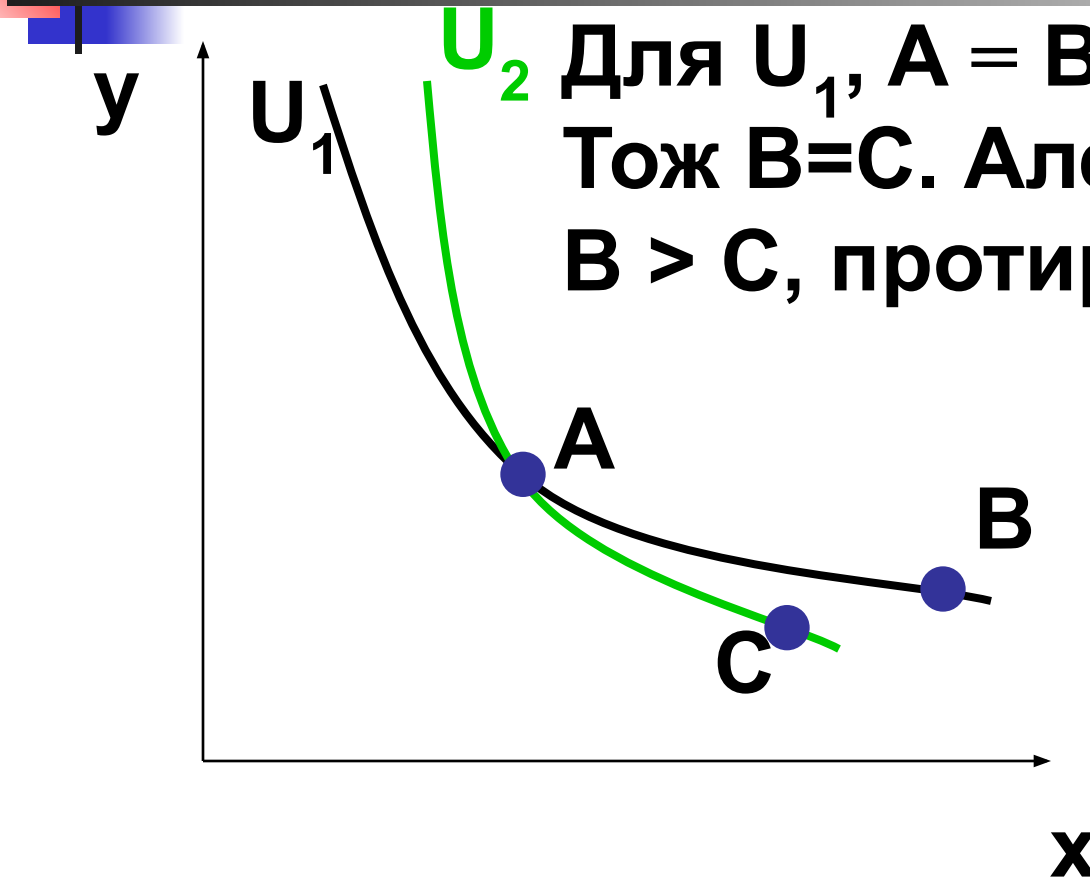
Криві байдужості

Криві байдужості

Криві байдужості не перетинаються

Для U_1 , $A = B$. Для U_2 , $A = C$.
Тож $B = C$. Але з U_1 і U_2 слідує
 $B > C$, протиріччя.

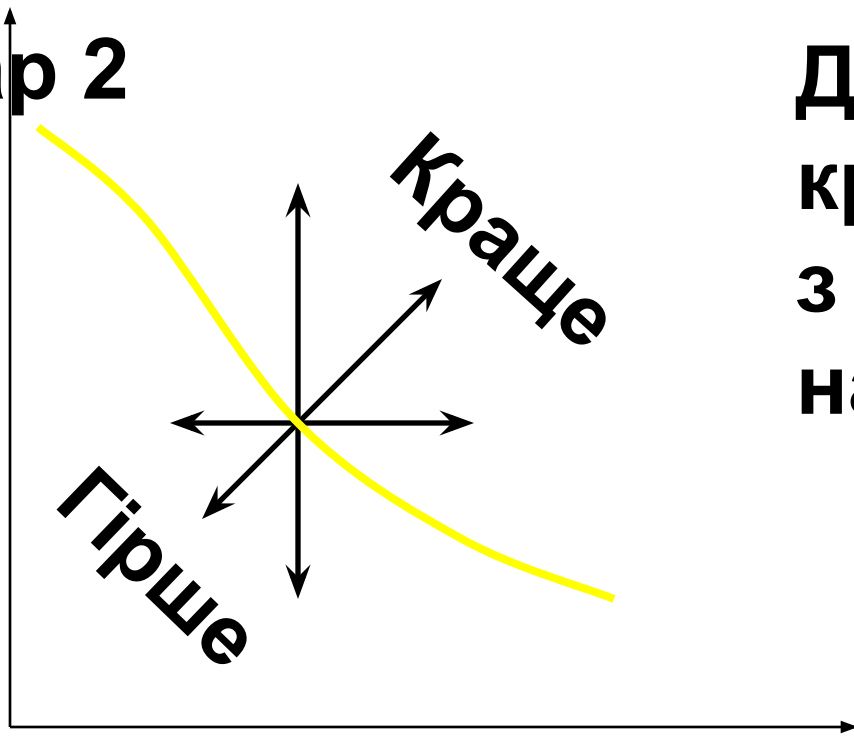
Нахил кривої байдужості

- Коли більшій кількості товару віддається перевага меншій кількості, товар є **благом**.
- Якщо кожен товар – благо, крива байдужості має негативний нахил

Нахил кривої байдужості

Товар 2

Два блага →
крива байдужості
з негативним
нахилом.

Товар 1

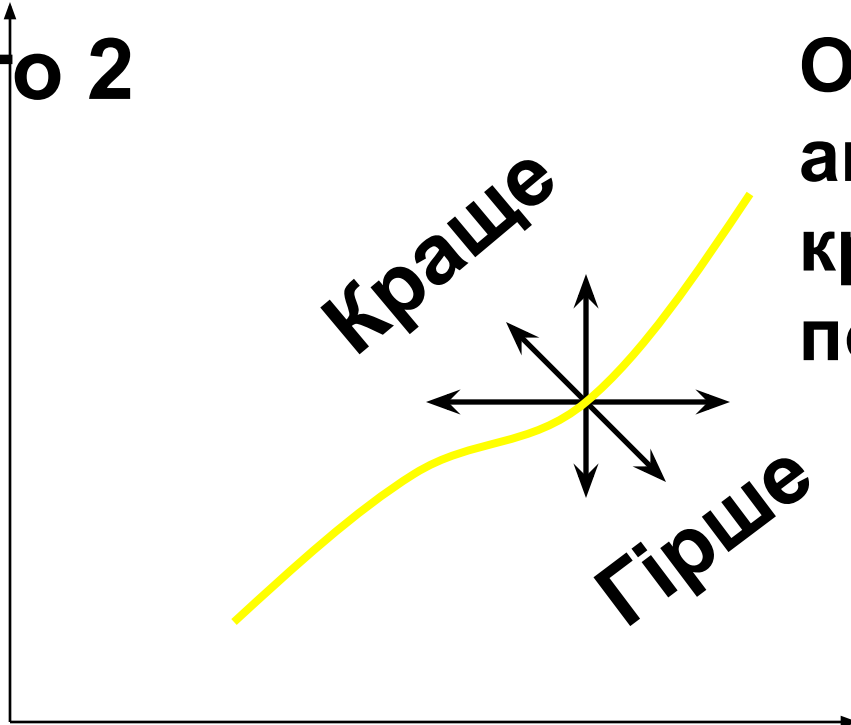
Нахил кривої байдужості

- Якщо меншій кількості товару завжди віддається перевага більшій кількості цього товару, він є **антиблагом**

Нахил кривої байдужості

Благо 2

Одне благо і одне антиблаго → крива байдужості з позитивним нахилом

Антиблаго 1

Нахил кривої байдужості

- Якщо споживачу байдуже, чи є у нього цей товар, чи ні, товар називається **нейтральним** благом

Криві байдужості:

Досконалі замітники

- Якщо споживач завжди розглядає товари 1 і 2 як еквівалентні, то блага є **досконалыми заміниками**, збільшити корисність можна, якщо підвищити обсяг споживання хоча б одного з благ

Криві байдужості: Досконалі замінники

Криві байдужості:

Досконалі доповнювачі

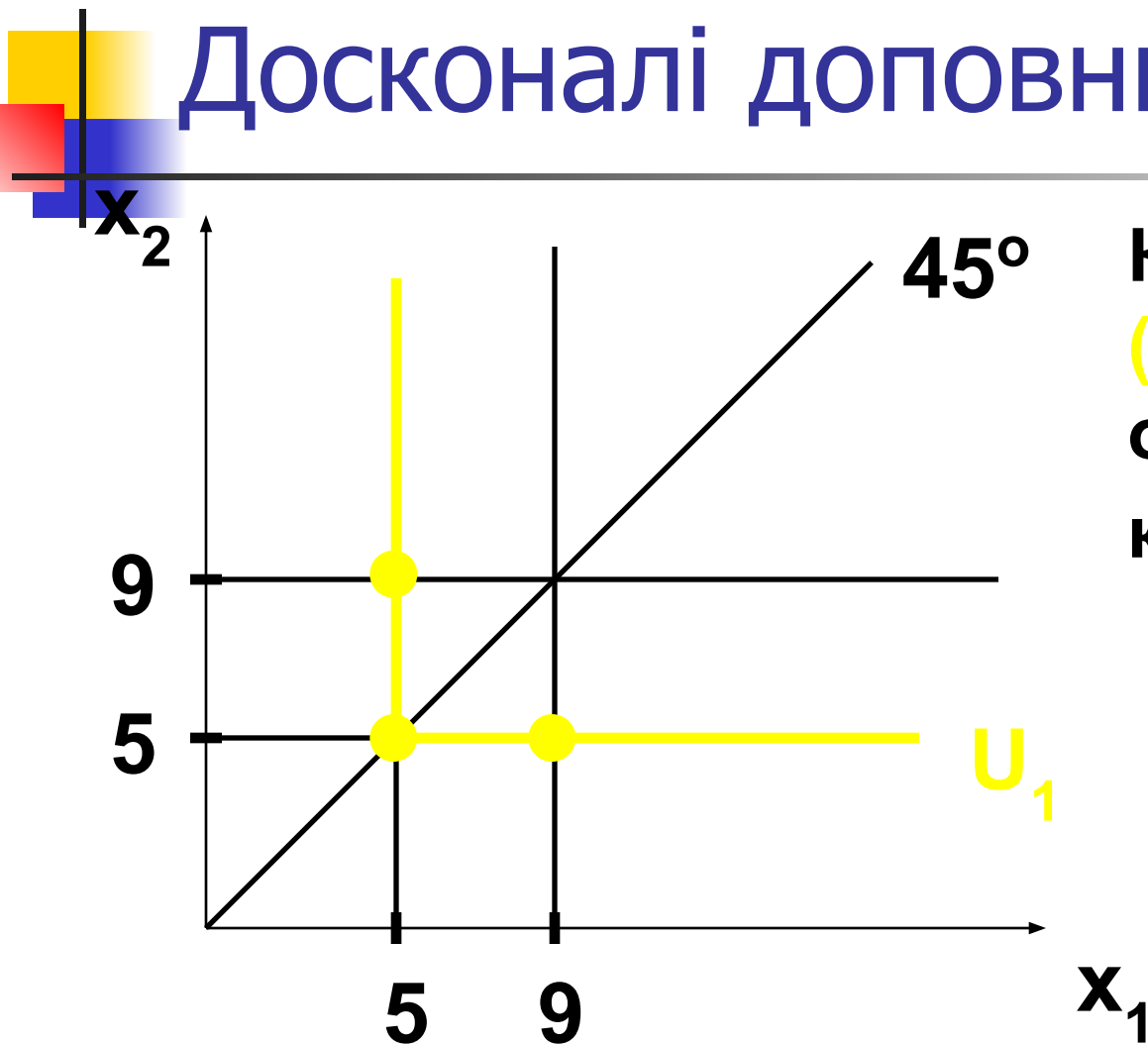

- Якщо індивід завжди споживає товари 1 і 2 у фіксованій пропорції (наприклад, 1:1), то блага є **досконалими доповнювачами** і збільшити корисність можна лише за даного пропорційного зростання обох товарів

Криві байдужості:

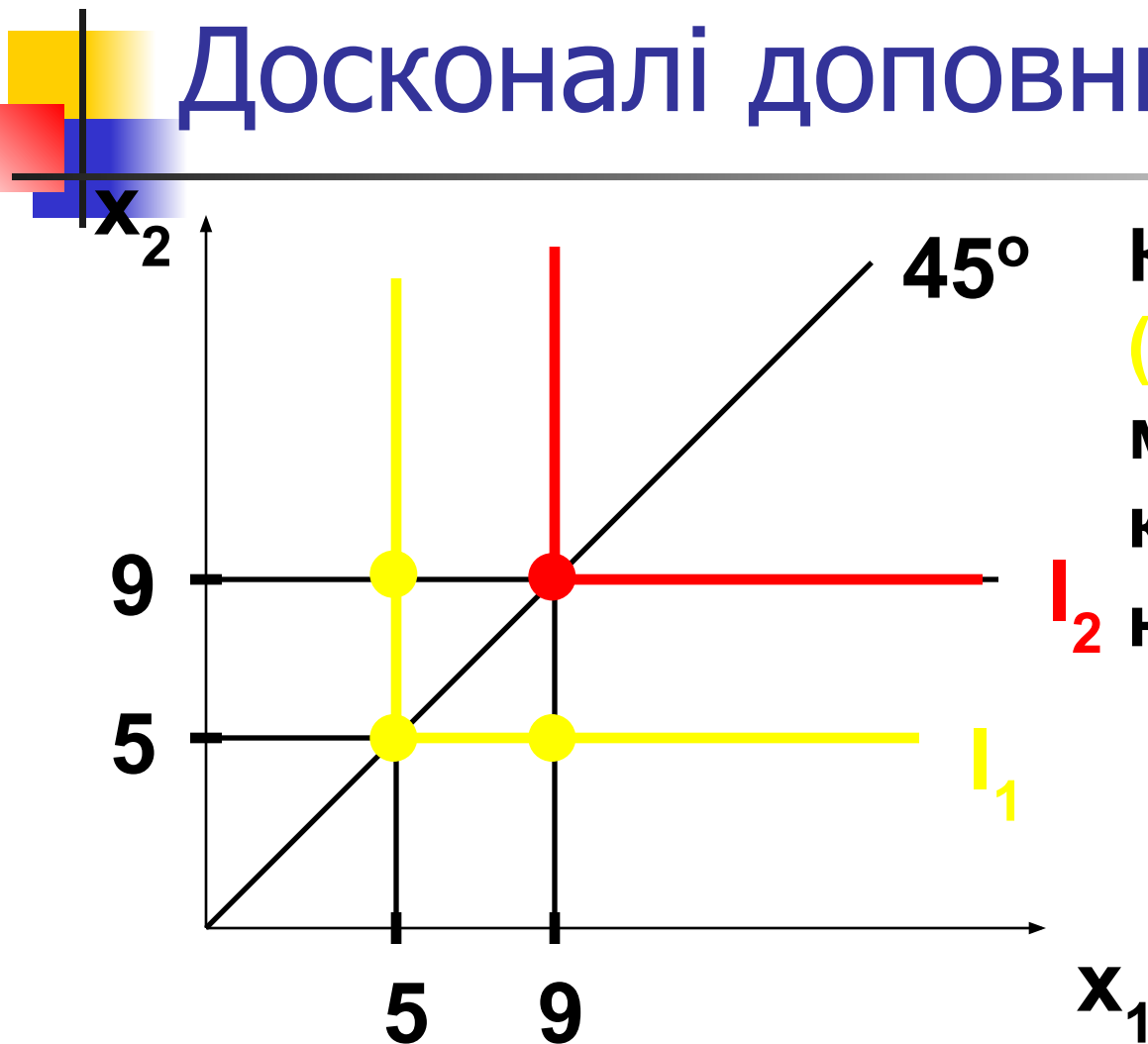
Досконалі доповнювачі

Кожен набір $(5, 5)$,
 $(5, 9)$ і $(9, 5)$ має
однакову
корисність.

Криві байдужості:

Досконалі доповнювачі

Кожен із наборів $(5,5)$, $(5,9)$ і $(9,5)$ має меншу корисність, ніж I_2 набір $(9,9)$.

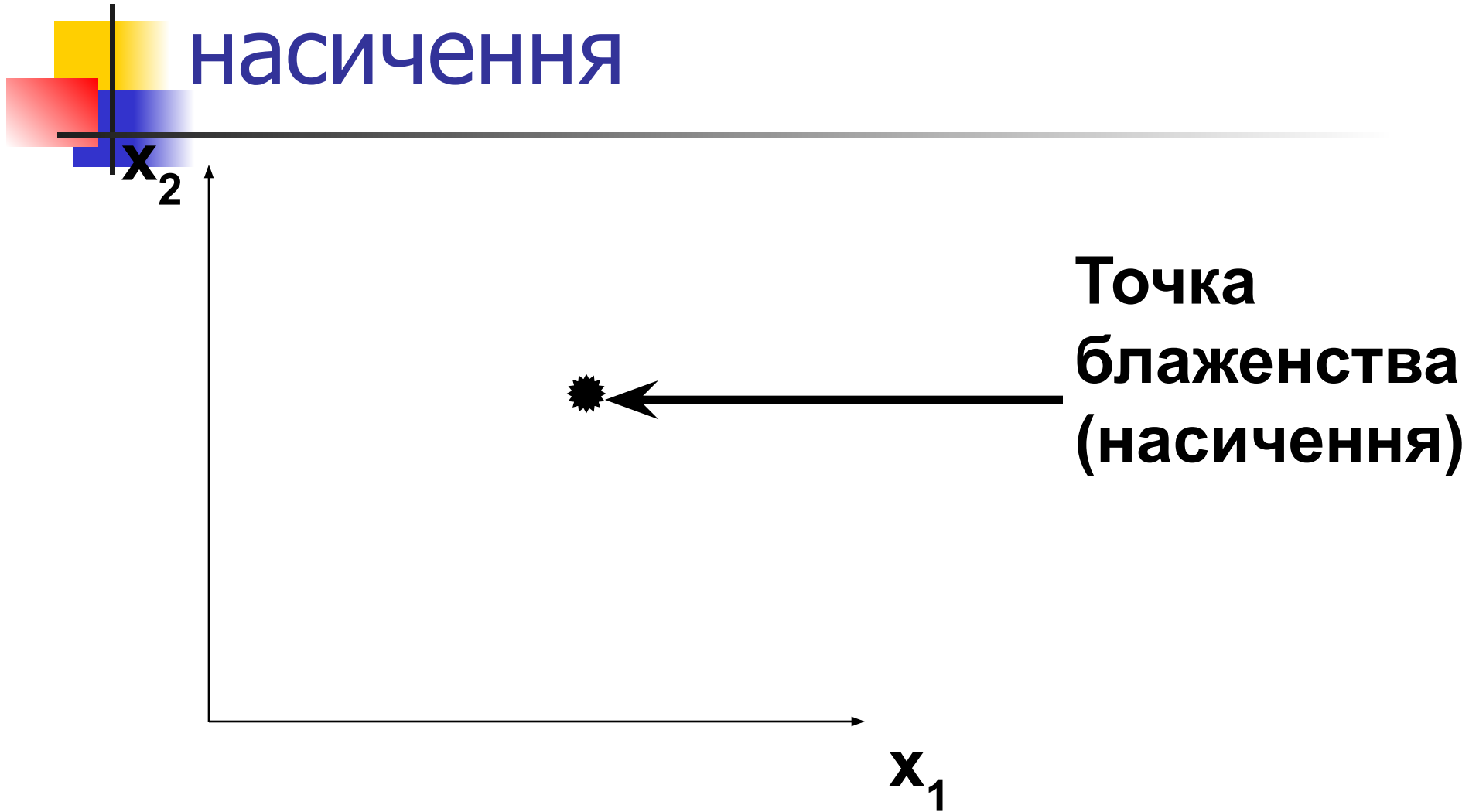
Уподобання з точкою насихчення

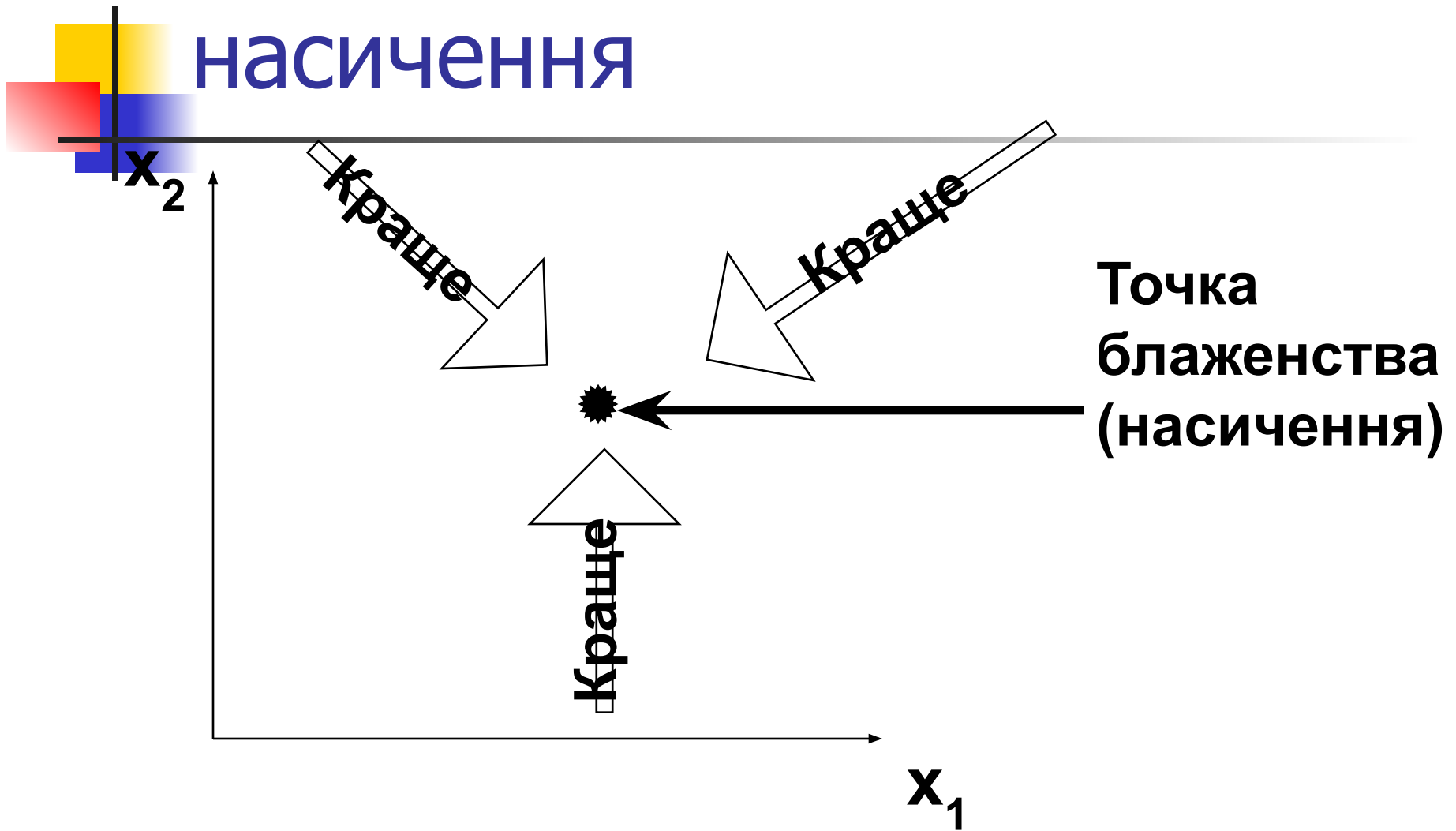

- Набір, якому строго віддають перевагу над усіма іншими є **точкою задоволення** або **точкою блаженства**.

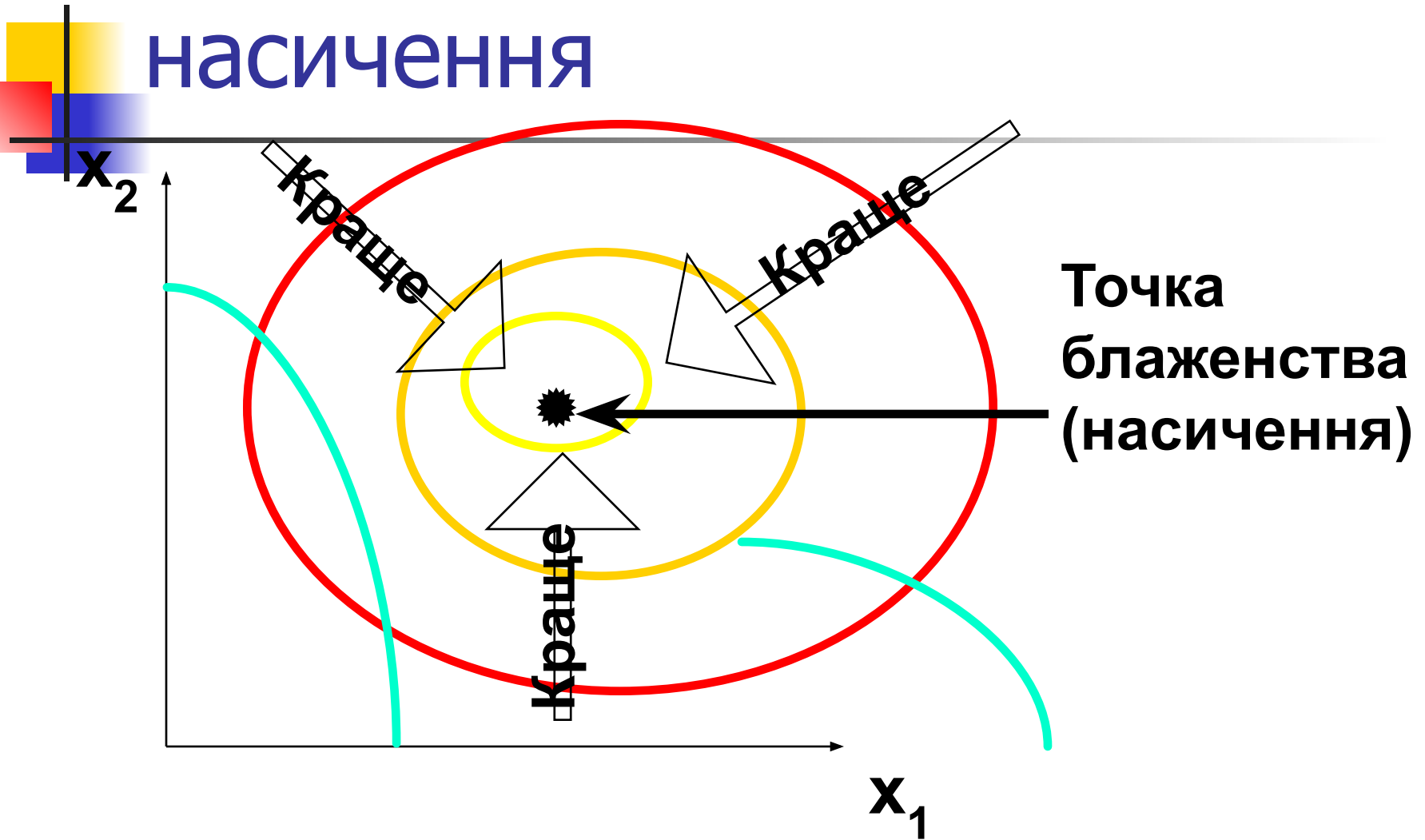
Уподобання з точкою насищення

Уподобання з точкою насичення

Криві байдужості з точкою насичення

Коректні вподобання

- Відношення щодо вподобань є “коректними”, якщо вони
  - **МОНОТОННІ** і **ВИПУКЛІ ВНИЗ**.
- **МОНОТОННІСТЬ**: більшій кількості товарів завжди віддається перевага над меншою (тобто немає насичення і кожен товар є благом).

Коректні вподобання

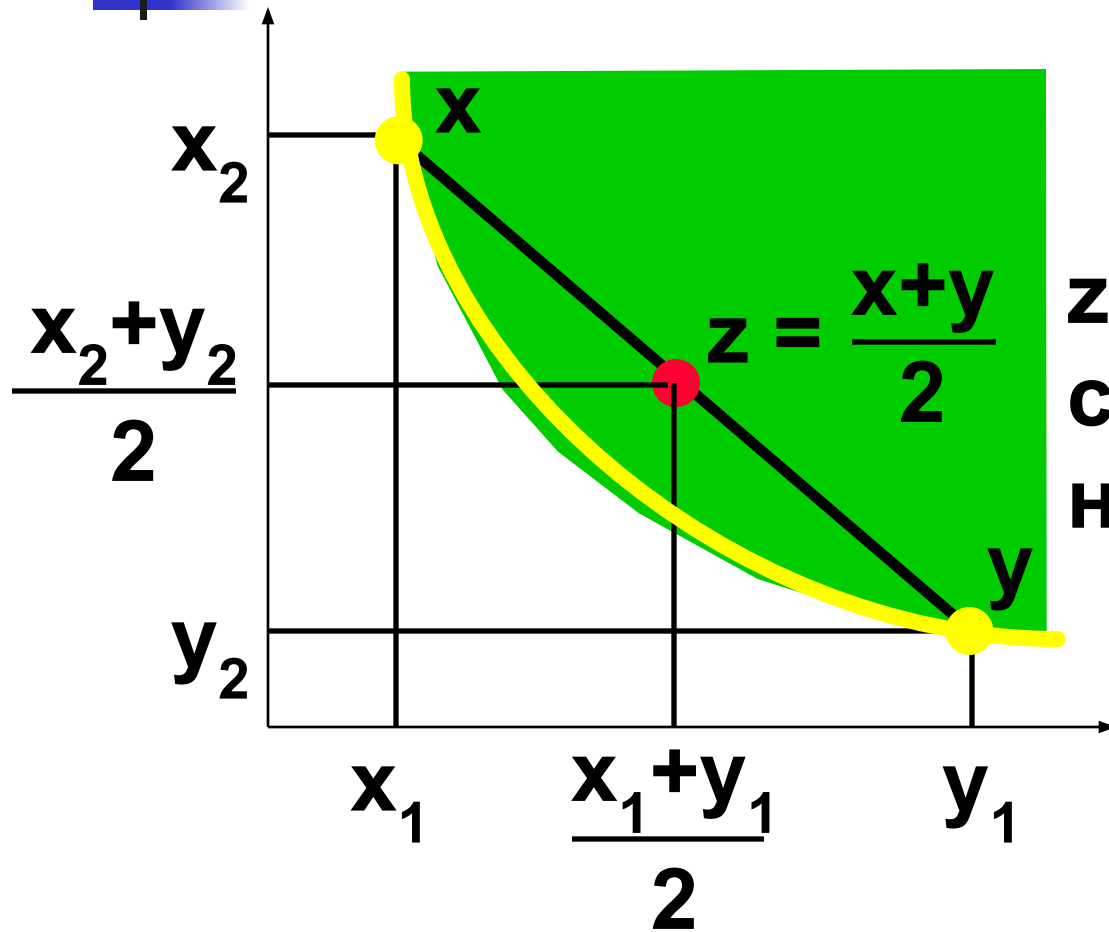
- **Випуклість вниз:** Комбінації наборів віддається перевага над самими наборами. Наприклад, комбінація наборів x і y 50%-50% є

$$z = (0.5)x + (0.5)y.$$

z віддається перевага над як x , так і y .

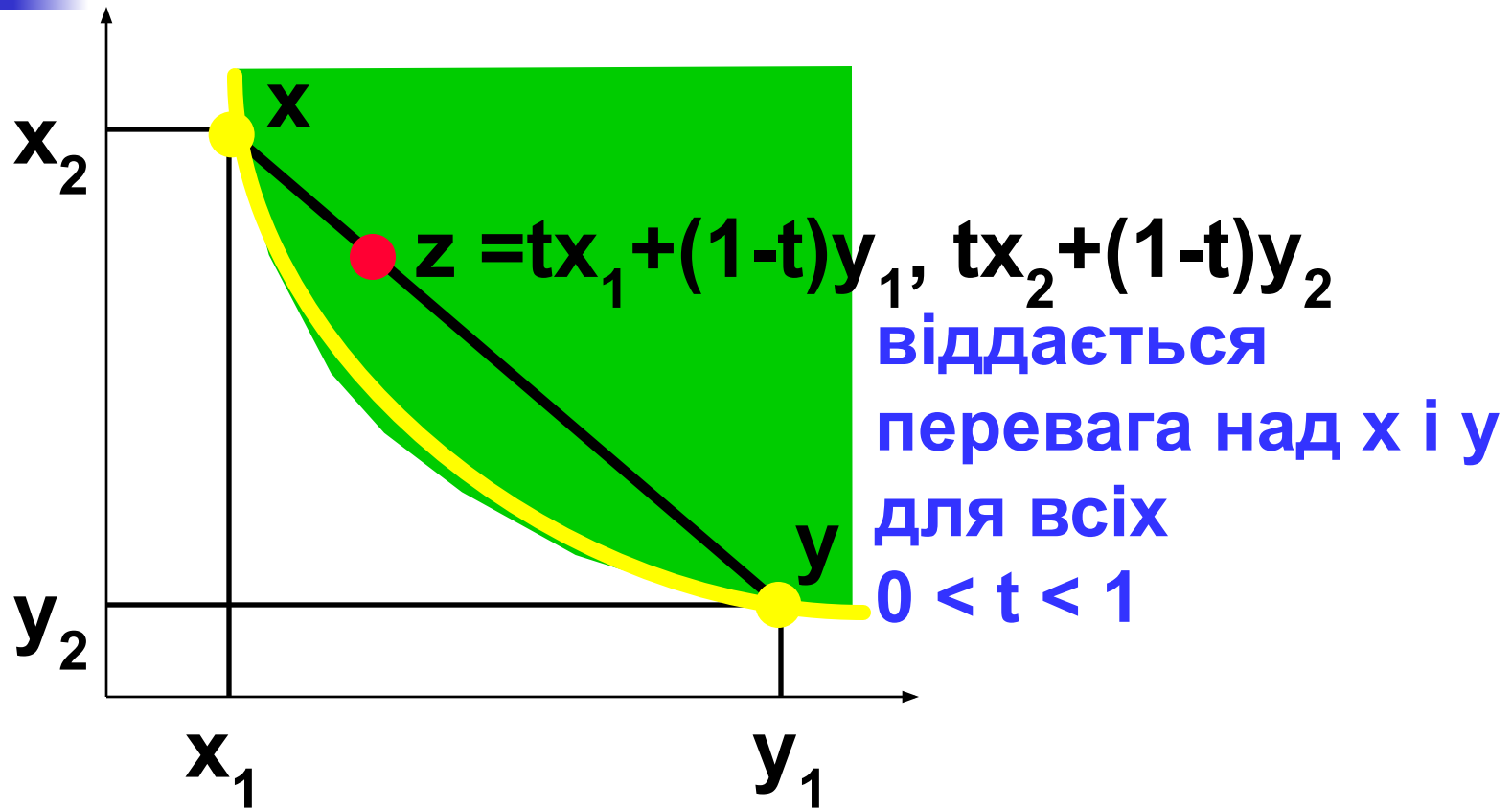

Коректні вподобання – ВИПУКЛІСТЬ ВНИЗ

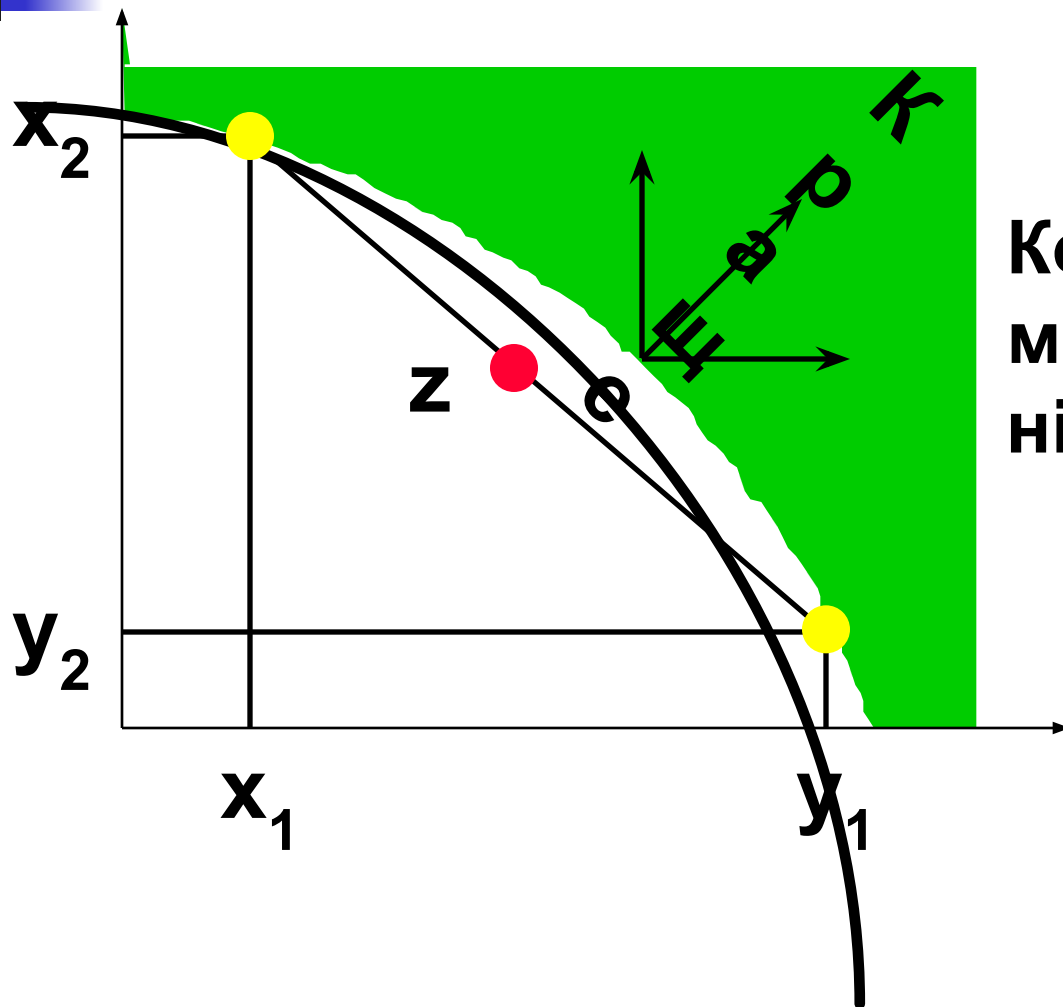

z віддається
строга перевага
над x і y .

Коректні вподобання – ВИПУКЛІСТЬ ВНИЗ

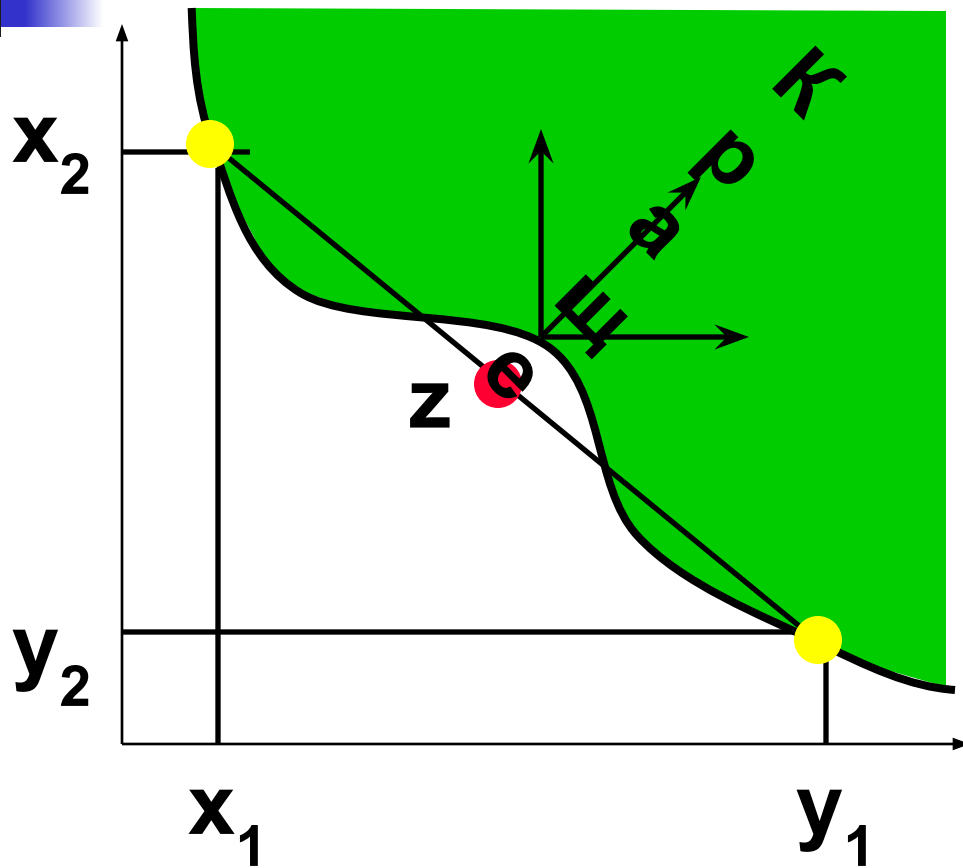

Невипуклі вподобання

Комбінація z
менш приваблива,
ніж x або y

Невипуклі вподобання

**Комбінація z
менш приваблива,
ніж x або y**

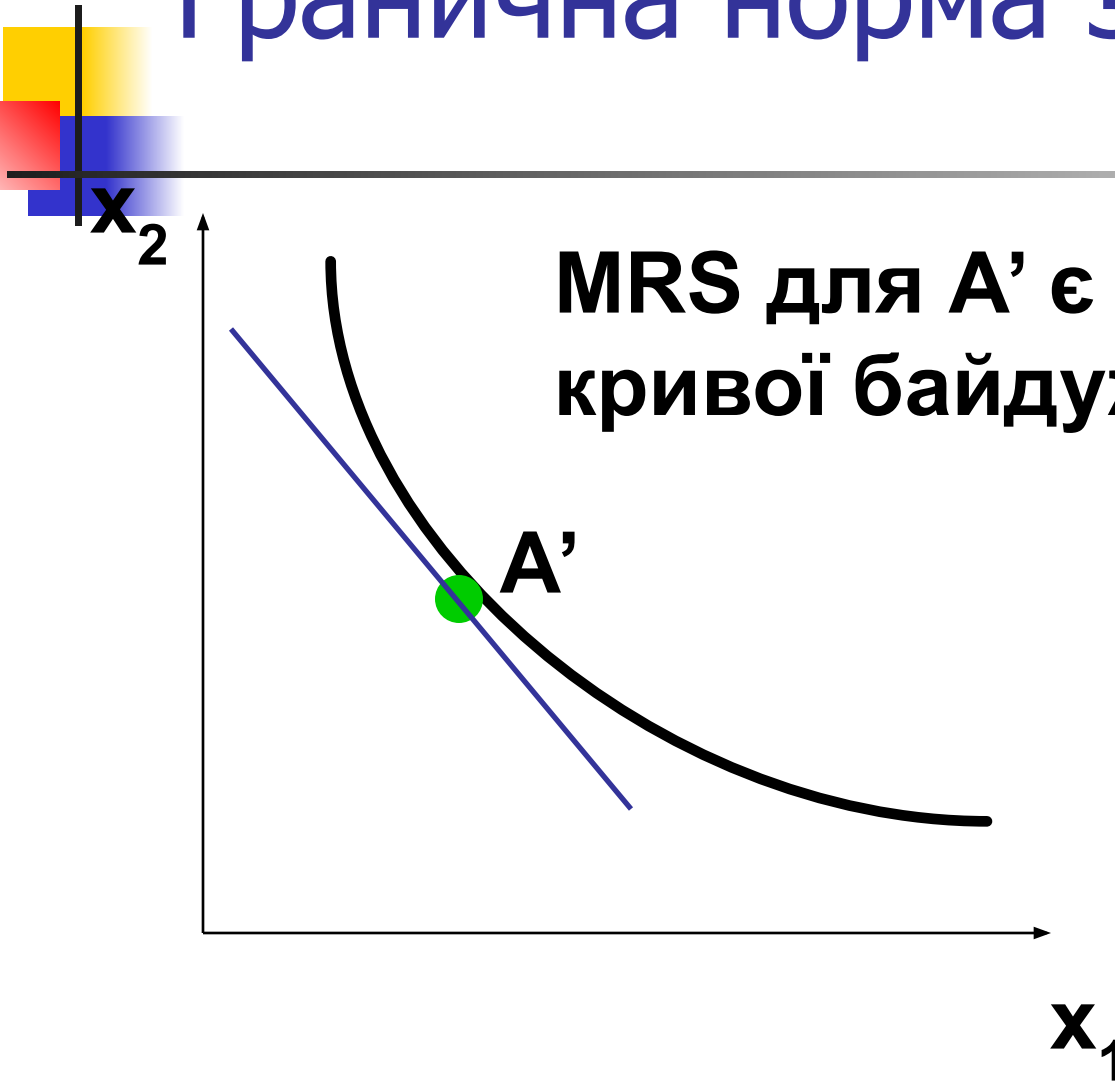

Нахил кривої байдужості

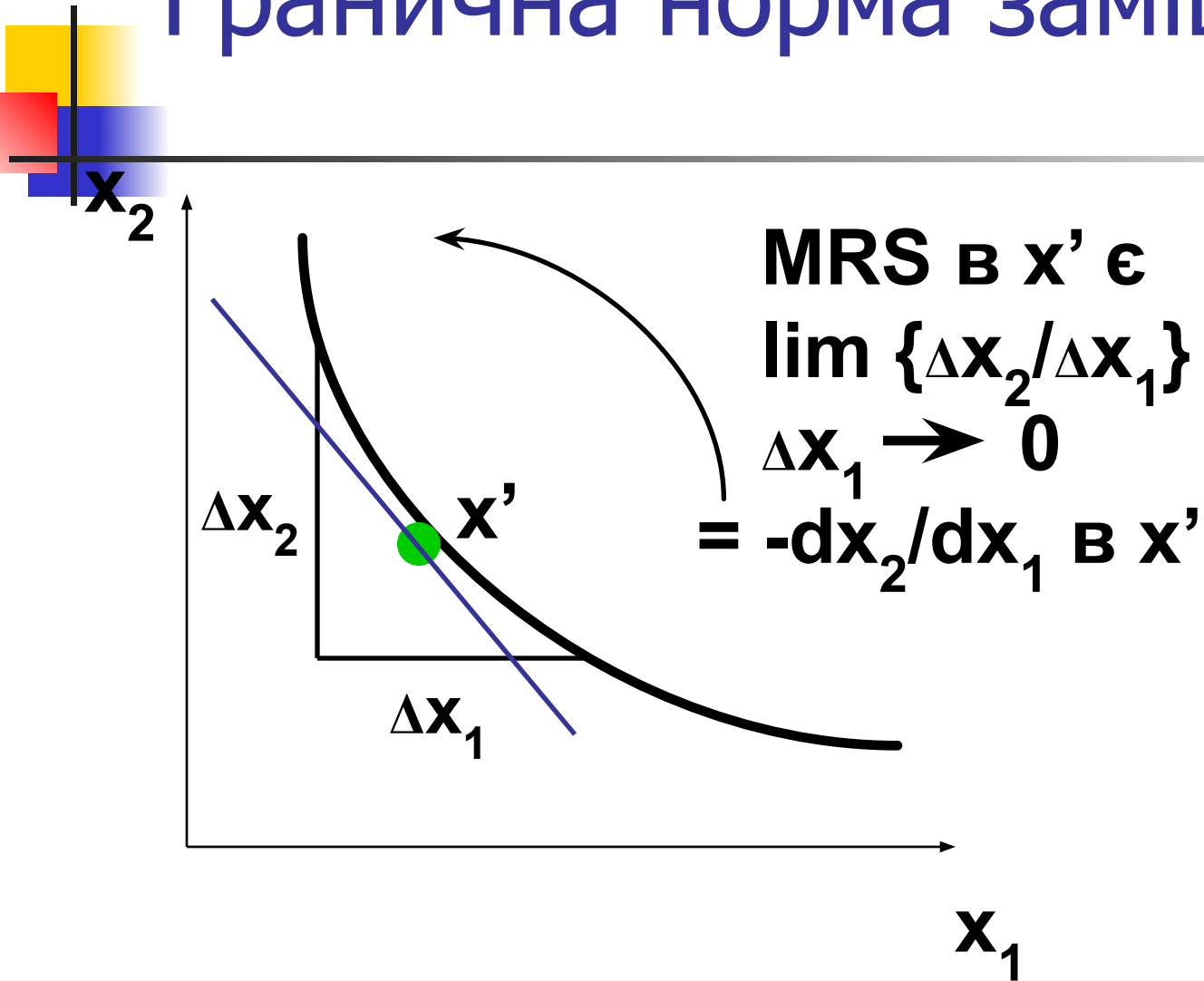
- Нахил кривої байдужості називається граничною нормою заміщення (MRS).
- Чи можна визначити MRS?

Гранична норма заміщення

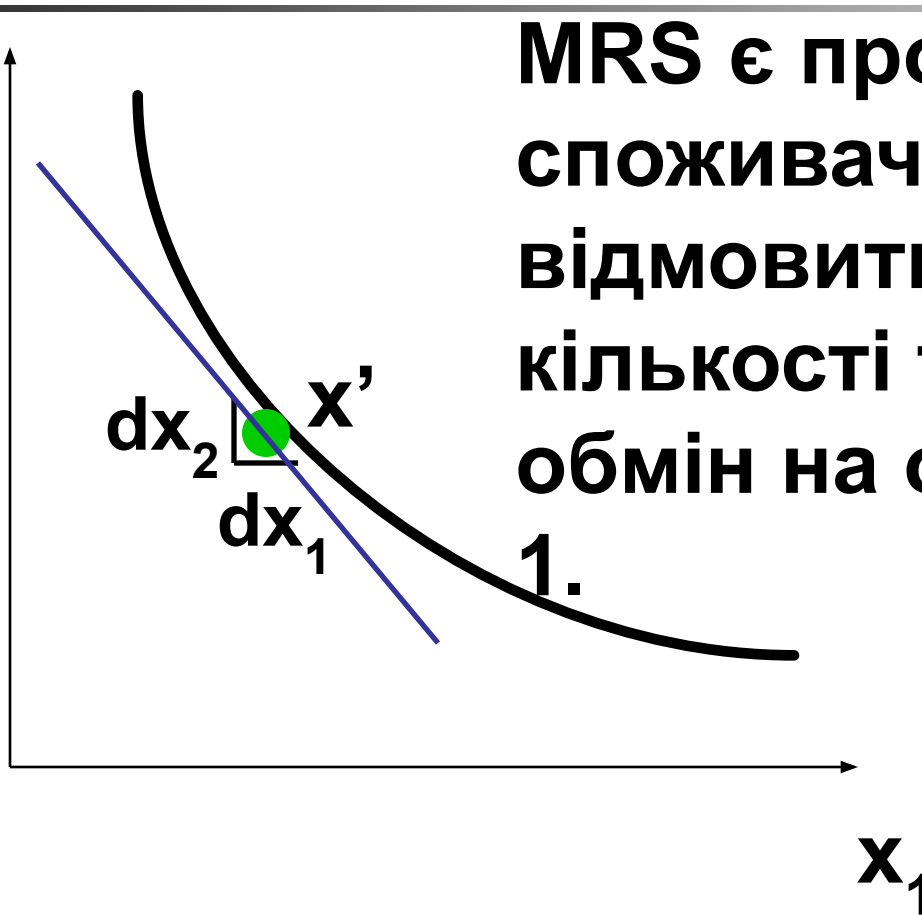
MRS для A' є нахилом кривої байдужості для A'

Гранична норма заміщення

Гранична норма заміщення

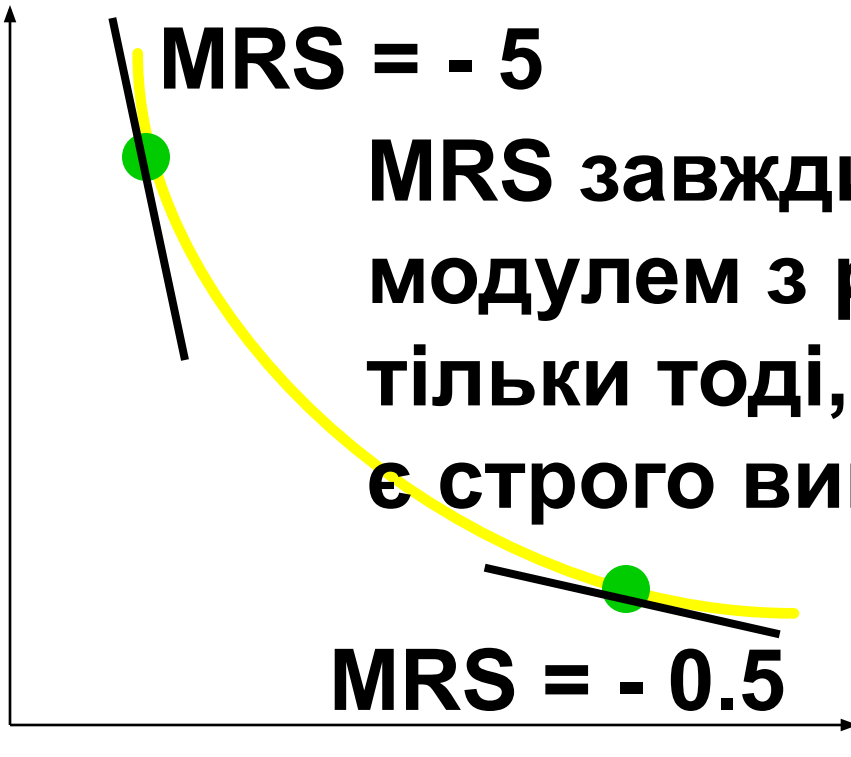
MRS є пропорцією, в якій споживач може відмовитися від певної кількості товару 2 в обмін на одиницю товару 1.

MRS і властивості КБ

Товар 2

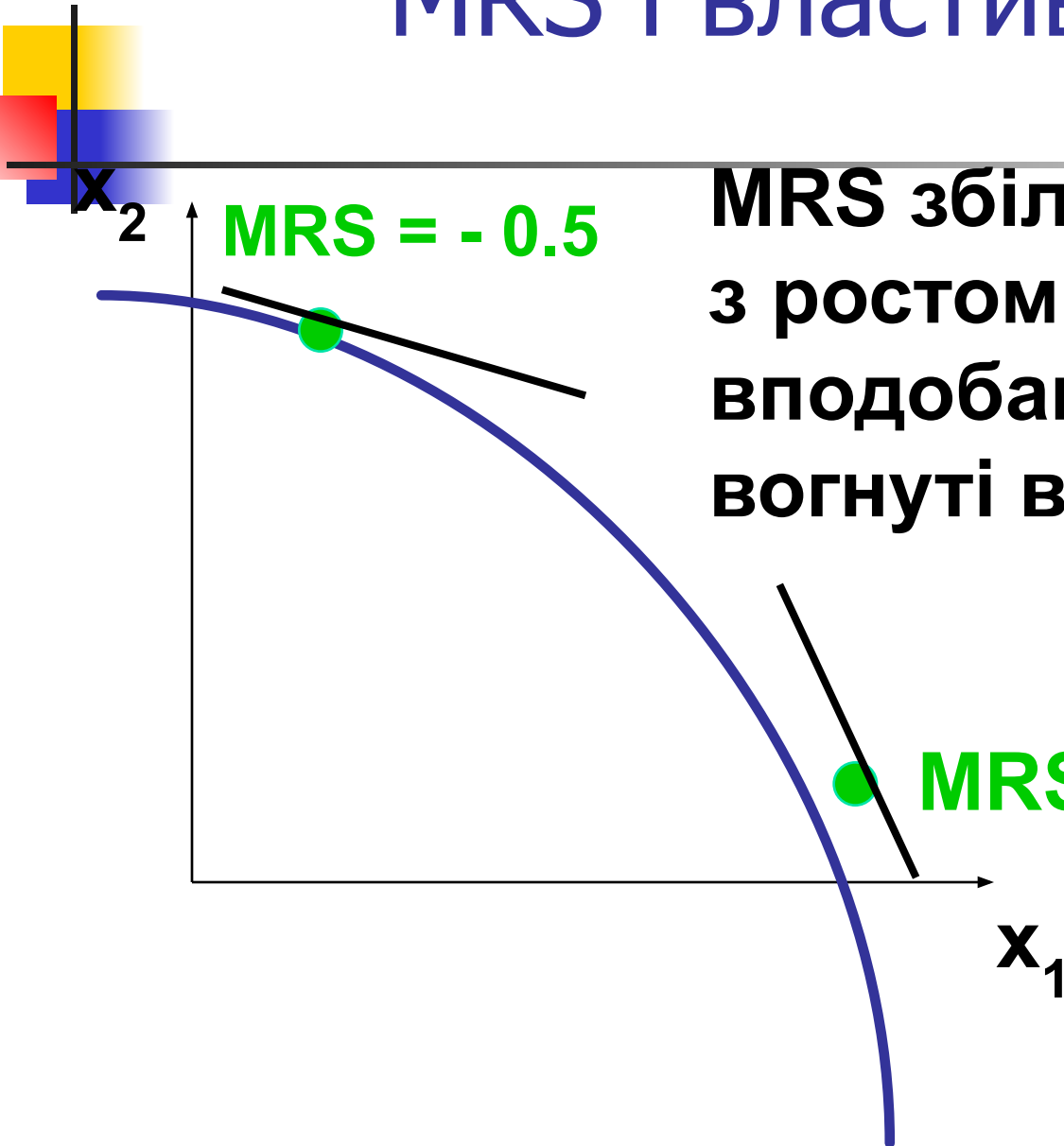
$MRS = -5$

MRS завжди зменшується за модулем з ростом x_1 тоді і тільки тоді, коли вподобання є строго випуклі вниз

$MRS = -0.5$

Товар 1

MRS і властивості КБ

MRS збільшується з ростом x_1 , коли вподобання – строго вогнуті вгору →

Гранична норма заміщення

- **MRS** називається *граничною ГОТОВНІСТЮ* платити.

Це справджується, коли товар x_2 представляє „всі інші товари” і вимірюється в гривнях.